

HISTORIE OBCE SENORADY

K VÝROČÍ 660 LET OD PRVNÍ PÍSEMNÉ ZMÍNKY

1348-2008

Vybíhalová a kol., 2008

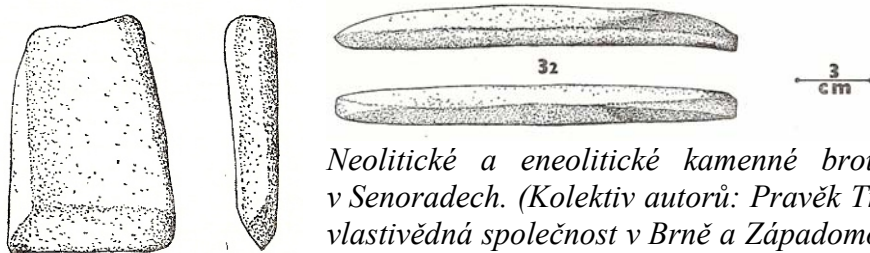
Obec Senorady:

Archeologické nálezy v okolí Senorad svědčí o tom, že tato oblast byla osídlena už v pravěku. První lidé se v těchto místech usídlili zhruba před 20 až 30 tisíci léty. Nejvíce archeologického materiálu bylo nalezeno v lokalitě „Velká skála“ (též „Na hradiskách“) ležící asi dva kilometry severovýchodně od Senorad na ostrohu obtékaném řekou Oslavou. Další nálezy pochází z lokalit „Malá skála“, „Jezera“, „Kozének“, „Podhání“, „Příčky“, „Rozběhlo“, „Sady u hráze“, „Senoradský mlýn“, „U kříže“, „V trní“, „Zadní nivky“ a „Záhumenka“.

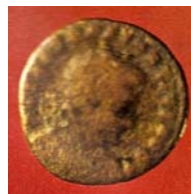
Senorady – „Velká skála“ (pozn. chybně označována též jako „Malá skála“). Pohled od hradu Levnova (Ketkovský hrad). V době neolitu (6 000 – 4 000 let př. n. l.) zde bylo výšinné opevněné hradisko. (Kolektiv autorů: Pravěk Třebíčska. Brno, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Západomoravské muzeum v Třebíči 1986, obrazové přílohy, s. 22.)

V těchto lokalitách byl nalezen různorodý archeologický materiál. Jedná se např. o nálezy několika bíle patinovaných pazourkových nástrojů z období paleolitu (starší doba kamenná, 40 000 – 10 000 př.n.l.), velké množství broušené a štípané kamenné industrie z období neolitu (mladší doba kamenná, 6 000 – 4 000 let př.n.l.), keramické fragmenty nádob patřící neolitické kultuře lineární a moravské malované kultuře, keramiku, přesleny a kamennou industrii patřící jevišovické kultuře a také vzácnou měděnou sekerku z období eneolitu (pozdní doba kamenná, 4 000 - 2 000 př.n.l.). Méně časté jsou nálezy z doby bronzové (2 000 – 750 př.n.l.), železné (750 př.n.l – 0), římské (0 – 400 n.l.) a slovanské (od 6. stol.). Patří k nim bronzová miniaturní šipka, části bronzové jehlice, keramika mohylové kultury z doby bronzové, halštatská keramika horákovské kultury, bronzová římská mince a keramické fragmenty z doby slovanské¹.

Neolitické a eneolitické kamenné broušené nástroje nalezené v Senoradech. (Kolektiv autorů: Pravěk Třebíčska. Brno, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Západomoravské muzeum v Třebíči 1986, obrazové přílohy, s.93.)

Avers a revers římské mince nalezené v Senoradech. (Kolektiv autorů: Pravěk Třebíčska. Brno, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Západomoravské muzeum v Třebíči 1986, obrazové přílohy, s. 27.)

¹ Údaje čerpány z Kolektiv autorů: Pravěk Třebíčska. Brno, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Západomoravské muzeum v Třebíči 1986, s.235-237.

Velká většina moravských měst, městeček a vesnic nachází nejstarší písemnou zprávu o své existenci v zápisech zemských desek², stejně tak i ves Senorady. Za první písemnou zmínku o vsi se považuje zápis v Moravských zemských deskách z roku 1348³: „*Pan Vrchoslav z Petrovic prodal onu vesnici Petrovice panovi Matějovi z Náchoda za 400 hřiven/kop/marek se vším jejím příslušenstvím a tomuto zmíněnému pánovi Vrchoslav a paní Bolka, manželka jeho, která má na výše zmíněné vesnici věnem daných 130 hřiven/kop/marek, kteréžto peníze jsou jí na vesnici Senohrady (Czynohrad) spláceny a počítány, (výše zmíněnou vesnici Petrovice) postoupili a připsali, a to dědičně podle zemského práva.*“ Protože Moravské zemské desky rokem 1348 začínají, předpokládáme, že historii obce, nebo alespoň tvrzi, kolem které ves vznikla je mnohem starší.

Originální text Moravských zemských desek se zmínkou o obci Senorady (Czynohrad), číslo 9 značí devátý zápis:

TABULAE TERRAE MORAVIAE

9) Dominus Wyrchoslus de Petrowicz vendidit ipsam villam Petrowicz domino Mathie de Nachod pro quadringentis Marcis cum omnibus pertinencijs suis et pleno dominio secundum ius terre, quam ipse dominus Wyrchoslus et domina Polca, uxor sua, que super ipsa villam centum et triginta marcas nomine dotalicij sui habuit, que pecunia super villa Czynorad est sibi resignata et deputata, eidem Mathie hereditarie resignauerunt

Tvrz, o které byla řeč výše, zvaná dnes „**Šance**“ se nachází na severozápadním okraji obce na ostrožně nad Ketkovickým potokem. V terénu po ní zůstaly krásně modelované pozůstatky. Jednalo se o dvoudílnou stavbu. Jedna část měla oválný půdorys s osami 28 a 14 m, druhá část kruhový půdorys o průměru ca. 16 m. Tyto dvě části byly od sebe vzdáleny asi 23 m. Oba díly sídla důsledně obíhal 4 - 8 m široký příkop a nízký val. Na východní straně pak ještě 8 m široký příkop, který je dnes ovšem narušený zřízením polní cesty. Zbytky kamenného zdiva nebyly nikde nalezeny, proto předpokládáme, že tvrz byla pouze dřevěná. Někteří autoři také uvádějí, že senoradská zemanská tvrz byla spálena divokými Kumány⁴, kteří roku 1304 vpadli spolu s uherským vojskem na Moravu, kde řádili jak zběsilí, a vypálili řadu osad, z nichž mnohé nebyly již znovu obnoveny. Bohužel neuvádí zdroj svého tvrzení stejně jako autor pojednání o dějinách Mohelna a okolí, který píše, že roku 1320 byly Senorady potvrzeny klášteru v Oslavanech⁵, proto musíme za nejstarší zmínku považovat zápis v Moravských zemských deskách z roku 1348, i přesto že po druhé světové válce byla údajně v místě bývalé tvrzi na východně straně vsi nalezena uherská mince Ondřeje II. (1205 – 1235)⁶, což by též svědčilo spíše pro to, že historie tvrže je starší.

² Zemské desky, které byly na Moravě vedeny ve druhé polovině 13. stol. a v první polovině 14. stol., se nedochovaly. Do dnešní doby jsou zachovány znovu zavedené Moravské zemské desky z roku 1348, které byly vedeny až do 19. stol. Skládaly se z kvaternů půhonných a nálezových (sem se písemně zachycoval průběh soudu od počátku do konce), trhových (sem byly zaznamenávány změny vlastnictví půdy), později dlužních a zápisných (zde se evidovaly dluhy a zástavy). Zápisy se týkaly feudálů.

³ Chlumecký, P.: Die Landtafel des Markgrafthums Mähren. Brünn 1856, s. 2.

⁴ Např. Nováček, O. – Sucharda, J.: Stručné dějiny Mohelna. Hrotovice, JAS 2001, s. 11.

⁵ Ulman, Š.: Dějiny Mohelna a všech důležitých osad a hradů okresu náměšťského, Moravský Krumlov 1930, s. 107.

⁶ Plaček, M.: Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí. Praha, Libri 2001, s. 566.

Tvrz Šance (letecký snímek)

V druhé polovině 14. stol. drželi tvrz a ves různí majitelé. V Moravských zemských deskách se dočteme např. o Vrchoslavi z Petrovic, Ješkovi z Vartenberka a Drnholce a o jeho bratrech Benešovi a Jindřichovi, dále o Smilovi ze Senohrad, Ješkovi z Pirkštejna a Janu Ptáčkovi z Pirkštejna. Roku 1415 prodal Jan Ptáček z Pirkštejna ves Senohrady s tvrzí, dvorem, mlýny a vším příslušenstvím Hanušovi z Lipé, jinak z Templštejna⁷. Senorady přestaly

být samostatným statkem a staly se součástí velkého panství, jehož držitelé si za své sídlo zvolili Moravský Krumlov.

Znak Vrchoslava z Petrovic - šikmo položený stříbrný hák (středověká zbraň připevněná na tyči určená ke strhávání jezdců z koní) v červeném poli - byl použit roku 2 00 0 při sestavování nového znaku obce. Nynější znak obce je tedy kombinací znaku z obecní pečeti z 18. století (radlice) a znaku prvního písemně doloženého majitele vsi Vrchoslava z Petrovic (stříbrný hák).

Místo pánů z Lipé ale Moravsko Krumlovské panství nejprve spravovali páni z Kravař (1368 – 1447) a poté páni z Cimburka (1335-37). V držení pánů z Lipé byly Senorady v rámci moravsko krumlovského panství od roku 1447 až do roku 1621, kdy byl pánům z Lipé majetek zkonfiskován. Páni z Lipé se totiž spolu s ostatními pány z Moravy, Čech a Slezska zapojili do stavovského povstání proti císaři Ferdinandovi II., které bylo zahájeno roku 1618 slavnou pražskou defenestrací. Na Bílé hoře (1620) byla však stavovská opozice králem poražena. Pertold z Lipé, který patřil k hlavním osobnostem moravské opozice, byl odsouzen k trestu stětí hlavy a pravé ruky. Veškerý jeho majetek byl zkonfiskován a byl zbaven hodnosti maršálka Koruny české. Na přímluvu vlivných osob císař od trestu smrti upustil, ale majetek mu samozřejmě nevrátil.

Zabavené moravskokrumlovské panství obdrželi Lichtenštejnové. Ti spravovali toto panství, včetně vsi Senorady, až do roku 1912. Během jejich dlouhé držby proběhly významné změny. Dvě nejvýznamnější se odehrály roku 1848. Tou první bylo zrušení roboty a druhou nahrazení vrchnostenské správy správou státní.

Před zrušením roboty robotovali senoradští panství Moravský Krumlov, a to následovně: pololánici jezdili 1,5 dne v témdni s koňmi a od Jana Křtitele do Václava pracovali 1 den pěší (sekání, okopávání atd.); čtvrtlánici měli 1,5 dne po celý rok v témdni pěší robotu; domkaři měli 13 dní v roce "pěší", mimo to robotovali 8 dní, protože měli dovoleno chodit na suché dříví do panských lesů; sedláci dávali každý rok vrchnosti krumlovské 1 slepici nebo pár

⁷ Dvorský, F.: Náměšťský okres. In: Vlastivěda moravská, II., Místopis, Brno, Musejní spolek v Brně 1908, s. 307.

kuřat a 25 vajec⁸. Po zrušení roboty se po dobu 20 let platilo vrchnosti výkupné z roboty, poté k vrchnosti již neměly žádné závazky. Zrušení vrchnostenské správy pro Senorady (tehdy vlastně ještě Senohrady) znamenalo, že na ně nebylo nahlíženo jako na součást moravskokrumlovského panství, ale jako na obec, která správně spadala pod okres Třebíč a soudní okres Náměšť nad Oslavou.

V druhé polovině 19. stol se obec rozvíjela, počet obyvatel a domů se zvyšoval (jak je vidět z tabulky⁹), v obci fungovala škola a byly zakládány spolky. Významnou roli hrála Čtenářsko-hospodářská beseda a sbor dobrovolných hasičů (od 1901).

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001
Počet obyvatel	427	501	533	550	561	575	564	558	561	527	476	464	410
Počet domů	72	76	81	89	97	105	126	147	132	129	133	157	156

Po Lichtenštejnech drželi panství krumlovské s vsí Senorady ještě Kinští, a to v letech 1912-1918. Po vyhlášení samostatného Československa byly šlechtické tituly zrušeny a většinu šlechtických velkostatků převzal stát a velkostatky následně rozparceloval. Pro Senorady nastala změna i v oblasti správní. Mezi léty 1921-30 přešly pod okres Třebíč, v letech 1949 – 1960 patřily k okresu Velká Bíteš, 1961 – 2001 znovu spadaly pod okres Třebíč a od roku 2006 jsou Senorady obcí v okrese Brno-venkov.

Církevní poměry:

Co se církevních poměrů týče, patřily Senorady vždy k farnosti mohelské. Fara v Mohelně patří mezi nejstarší na Moravě. První zmínka pochází z roku 1234, kdy Přemysl Otakar II. daroval patronát místní fary se všemi příjmy ženskému klášteru v Oslavanech¹⁰, jehož povinností bylo vydržovat zde kněze. Senoradští tedy desátek úrody odváděli klášteru v Oslavanech, k němuž patřila mohelská fara. Po zrušení oslavanského kláštera (1525/6) připadl desátek na Mohelno (desátky se přestaly platit 1849).

Přibližně do poloviny 16. Století, i přes obsazení husity v roce 1426, zůstala mohelská fara katolická. V době náboženských nepokojů (pol. 16 – pol. 17.stol.) přešla do rukou protestantů, protože vrchnost byla protestantská a poddaní se museli podřídit vrchnosti („Cuius regio, eius religio“ - „Čí země, toho náboženství.“). Prvním známým nekatolickým farářem byl ženatý kněz Jakub (1560). Další nekatoličtí faráři patřili k příslušníkům jednoty bratrské, která měla významné sbory v nedalekých Ivančicích a v Moravském Krumlově. Posledním nekatolickým duchovním byl Jan Záhorovský, který roku 1625 musel z důvodu pobělohorské rekatolizace opustit zemi. Od této doby byla mohelenská fara výhradně katolická.¹¹

⁸ Dvorský, F.: 304-305.

⁹ Podle: Kolektiv autorů: Historický místopis obcí ČR 1869 – 2005. I. díl, Praha, ČSÚ 2006, s. 626-627.

¹⁰ Oslavanský klášter zvaný Vellis sanctae Mariae (Údolí Mariino) byl založen r. 1225 Heilwidou ze Znojma. Jednalo se o vůbec první ženský cisterciácký klášter na Moravě. V době rozkvětu býval klášter opevněn, obývalo ho asi 300 jeptišek, vlastnil chór a klášterní kostel Panny Marie s křížovou cestou. Zanikl roku 1525, kdy se poslední 4 jeptišky přestěhovaly do Brna. Budovy kláštera se později staly součástí oslavanského zámku. (Podle Plchová, J.: Oslavany: z kronik, dokumentů a vzpomínek. Oslavany, Městský národní výbor 1989, s. 22-24 a Svěráková, J.: Oslavany. České Budějovice, Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Brně ve spolupráci s reklamou Čedok 1971.)

¹¹ Údaje čerpány z Nováček, O. – Sucharda, J.: Stručné dějiny Mohelna. Hrotovice, JAS 2001, s. 24.

V kostele Všech svatých v Mohelně je také tzv. Senoradská kaple, která byla vystavěna za Albrechta z Cimburka (majitel Mohelna 1368 – 1398), jež byla s hlavní lodí kostela spojena jedním otvorem (dnes třemi).

Jednou z nejzajímavějších pověstí o obci Senorady je ta, která vypráví o stavbě senoradského kostela. Traduje se, že senoradští si chtěli postavit vlastní kostel. Možná se jim nelíbilo, že patří pod farnost mohelskou a nebo se jim jen nechtělo chodit

každou neděli pěšky do kostela, který stojí v sousedním, asi pět kilometrů vzdáleném, Mohelně. Senoradští tedy s vidinou vlastního kostela začali shromažďovat stavební materiál k vytoužené stavbě. Základním stavebním prvkem podobných staveb byl v té době kámen. Kámen pravděpodobně získávali z blízkých koryt řek, nebo ze zřícenin hradů Levnov a Kraví hora. Kámen před stavbou shromáždili v místě, kde měl nový kostel stát. Jaké však bylo jejich překvapení, když ráno kámen na svém místě nenašli! Pátrali, kdo všechn ten kámen mohl přes noc ukrást a odvozit. Nakonec zjistili, že kámen je složený v Mohelně u tamního kostela. Naložili jej tedy na vozy a opět odvezli zpátky do Senorad. Celá věc s tajemným nočním přesunem se ještě několikrát opakovala a senoradští nebyli schopni kámen v obci uhlídat. Prvně podezírali mohelské, že jim kámen kradou, ale přepravit takové velké množství kmene a ještě po tmě v noci bylo nad lidské síly. Začalo se tedy věřit, že kámen do Mohelna v noci přenášejí andělé. Možná, že je některý z nočních hlídačů zahlédl, možná že šlo jen o představu a vysvětlení jinak těžko pochopitelného jevu. Senoradští v tomto zázraku viděli Boží vůli a rozhodli se z navoženého kamene postavit boční loď mohelského kostela. Tato chrámová loď opravdu stojí a dodnes nese přízvisko „senohradská“. Možná, že senoradským andělé trochu toho kamene v obci zanechali, protože dodnes na návsi obce Senorady stojí kaplička, která na sobě nese rok 1807 a kterou si snad senoradští postavili ze zbylých kamenů určených ke stavbě kostela.

Fakta, která můžeme doložit, jsou pouze ta, že se obec Senorady účastnila na opravách kostelní věže a fary mohelského kostela, a to v letech 1832-1845. To již však kaplička na návsi stála¹².

Osobnosti a rodáci:

Mezi významné osobnosti, které se v Senohradech narodily nebo zde působily, patřil: **Ctibor Zárubský Kepina z Hofeřic**, který byl regentem a nejvyšším správcem krumlovského maršálství a v obci pobýval po roce 1591. **Josef Matoušek**, narozený roku 1906 v Senohradech, který působil jako učitel na Karlově univerzitě, spisovatel a šéfredaktor. Ve svých odborných publikacích se zabýval těsnopisem. **František Lemberk**, řídící učitel, velitel hasičů a bojovník proti fašismu, který se stal obětí druhého stanného práva a byl popraven v roce 1942 v Brně.

¹² Záznam o účasti senoradských můžeme najít v MZA ve fondu 177.

Majitelé Senorad¹³:

Drobná šlechta

1348	Vrchoslav z Petrovic vlastní díl
1351	Smil ze Senorad
do 1358,	Ješek z Vartenberka a Drnholce + bratři Beneš a Jindřich z Vartenberka, vlastní díl

Páni z Pirkštejna (1358 – 1415)¹⁴

1358 -?	Ješek řeč. Ptáček z Pirkštejna
? – 1415	Jan Ptáček z Pirkštejna

Páni z Kravař (1368 – 1447)

1409-1415	Za nezletilého správa Lackem (Ladislavem) z Helfštejna a Kravař , nejvyšším komořím a purkrabím pražským a Anežkou z Kravař
1416-1423	Beneš (Benešek) X. (někde VI.) z Kravař, pán na Fulneku, Bílovci a Klímkovicích.
1424-1434	Jan VI. Jičínský

Páni z Cimburka (1435 – 1437)

1435 – 1437	Jan z Cimburka a z Nového Jičina
-------------	----------------------------------

Páni z Lipé (1447 – 1621/2)

1438-1451	Berchtold (Pertold) III.
1452-1473	Jindřich VIII.
1474-1482	Berchtold (Pertold, Perthold) IV.
1482- 1513/14	Jindřich IX. z Lipé pán na Hodoníně
1514-1540	Jan III.
1541-1573/5	Berchtold (Pertold)
1578-1598	Jan IV ¹⁵ .
1598-1620	Berchtold (Pertold) Bohobud
1621/2-1623	V držení komory císařské Ferdinanda II.

Lichtenštejní (1625 – 1912)

1625–1647	Gundakar
1647-1665	Ferdinand Jan
1665-1686	Hartmann
1686 – 1709	Maxmilián Jakub Mořic
1711-1721	Antonín Florián
1722-1732	Josef Jan Adam
1732-1748	Karel Jan Nepomuk
1748 – 1751	Josef Václav Vavřinec
1751 – 1771	Emanuel Josef Jan
1771-1789	Karel I. Boromejský Josef
1789-1795	Karel II. Boromejský Jan Nepomuk
1796-1865	Karel III. František Antonín (1848 – vrchnostensství nahrazeno státní správou)
1865-1899	Karel IV. Rudolf
1865 – 1908	Rudolf

Kinský (1908-1918)

1908-1916	Ferdinand Rudolf, hrabě Kinský
1916-1918	Oldřich (Ulrich) Ferdinand, kníže Kinský

¹³ Sestaveno podle Hosák, L.: Historický místopis země moravskoslezské. Praha, Academia 2004 a <http://snk.krumlovsko.net/wp-content/P%C3%A1ni%20na%20Moravsk%C3%A9m%20Krumlov%C4%9B.doc>.

¹⁴ Páni z Pirkštejna byli odnoží rodu z Lipé.

¹⁵ Roku 1591 užíval zdejšího dvora Ctibor Zárubský Kepina z Hofeřic, regent a nejvyšší správce maršálství krumlovského ,o němž jeho současník Karel starší ze Žerotína píše v jednom svém listu, že to je „šibal na věky věkův.“

Duchovní správci mohelenské farnosti ¹⁶:

1350	Heřman
1380	Mikuláš z Ivančic
před r. 1464	Petr
1495	Šimon z Počátek
1560	Jakub (protestant)
1594	Jiřík Pulec Horažďovický (jednota bratrská)
1608 - 1613	Daniel Stražek (jednota bratrská)
1613 - 1618	Jan Sedulius (jednota bratrská)
1624 - 1625	Jan Záhorovský (jednota bratrská)
po 1625	Antonín Forbes, Alexandr Florenštejn
před 1671	Jiřík Lamberti
1675 - 1678	Tomáš Kalina
před r. 1684	Tomáš Gallen (rodák ze Žďáru)
1688	Jan jedlička
1694 - 1729	Josef Kostelník
1745	Ondřej Němec
1747 - 1771	Jan Ludvík Hašek
1771 – 1782	Josef František Peč
1782 – 1810	Josef Skula
1810 - 1813	Leopold Steidl
1813 - 1823	Ondřej Svoboda
1823 - 1844	Antonín Král
1849 - 1863	Pavel Polášek
1863 - 1875	Josef Svačina
1875 - 1887	František Trojan
1888 - 1903	Jan Svoboda
1903 - 1941	Josef Pluskal
1941 - 1974	Jan Noha
od 1974	Jan Kabátek

Tato publikace shrnuje stručně dějiny obce Senorady. Další informace o historii naší obce naleznete v elektronickém muzeu Senorady na adrese:

<http://muzeum.senorady.cz>

V muzeu naleznete také aplikaci Proměny, která pomocí animace ukazuje proměnu obce v průběhu času, trojrozměrné exponáty, elektronického průvodce, kviz, průvodce tvorbou rodokmenu, apod.

¹⁶ podle Nováček, O. – Sucharda, J.: Stručné dějiny Mohelna. Hrotovice, JAS 2001, s. 94